

שלום עם המצרים, מילחמה בפלסטינים: חיילים על חומת ירושלים שומרים על פלסטינים, דוגמניות ישראליות במצריים

כאשר קורה הדבר האימה שלמה, התוצאה אינה שונה. היא חדלה מלתפקד כראוי — והדבר מתבטא בחוסר-התיפקוד של כל מעריכות השילוטון והחיים החברתיים. בתש"ם נרצח תהליך זה בכירור.

בתום תש"ם היה התהליך עדיין רחוק מן ההכרעה. אך האלטרנטיבות היו ברורות.

מדינת-ישראל יכולה להמשיך בדרכה של גאולה כהן, באמצעות "הקונסנזוס הלאומי" של הליכוד-המערך. שי-התלכד סביב חוקירו-שלימים. היא יכולה להתעלם מן המציאות, להעמיק את התהום בינה ובין העולם.

דרך זו מובילה בהכרח להתמוטטות, למצרה מודרנית.

יכול גם לקרות ההיפך. כאשר הסתירה בין התבניות הישנות ובין המציאות תהיה ברורה וכוללת, יכולה המדינה להתעורר לגודל הסכנה, להיפטר מן התבניות ומבעליהן, ולעצב לעצמה דפוסיים חדשים, רציונליים ומתאימים למציאות.

זה יהיה תהליך מכאיב.

המבאק הזה לא יוכרע ביום אחד, וגם לא בשנה אחת. יש שבברו בתש"ם כי הסכנה תגיע לשיאה בעוד כמה שנים, אחרי שהמערך יחזור לשילטון ויתמוטט. מחוסר מנהיגות רוחנית ומדינאית, מחוסר כל יכולת להתמודד עם התבניות הישנות ("הקונסנזוס הלאומי") ולהתגבר עליהן, נגזר על שילטון-המערך שיקרוס תחתיו וימוטט את עמודי הדמוקרטיה בישראל. או, כך סבורים רואי-השחורות, תיפתח הדרך לפני גאולה כהן ועדתה — להקמת מישטר לאומני-דתי-מיסטי ברוח שימעון ברי גיורא ואלעזר בן-יאיר.

הסוף יהיה כסופם.

סכנה זו קיימת — אך אין היא גזירה מן השמיים. כל אומה מורכבת מבני-אדם, ובכוחם של בני-אדם הוא לשנות את דרכם. לשבור את העריצות של התבניות השולטות בתת-הכרתם, לעצב לעצמם את עולמם בהתאם לאתגרים הניצבים לפניהם.

כזה היה רצונם של אבות הציונות, והם חוללו מהפכה מפוארת. הרף מחדליהם ושגיאותיהם. סיסמתו של בנימין זאב הרצל — "אם תרצו אין זו אגדה!" — יתהה ההיפך הגמור מסיסמת הצלבנים, סיסמת הקנאים הדתיים-מיסטיים בכל הדורות — "אלוהים רוצה זאת!"

בשנים הבאות תצטרך ישראל לבחור בין שתי סיסמות אלה — ובחירתה תקבע את גורלה.

נרמה בו מדינת-ישראל הצליחה להעניק לאומה העברית החדשה את שתי השיטות גם יחד, זו בצד זו: היא גם נרדפת עיירי כל העולם וגם מנצחת וכובשת.

כאשר בא אליסאדאת, התרופפו התבניות. הדבר יצר הרגשה של אי-נוחות, של אי-התמצאות, של חוסר-ביטחון נפשי. הכל השתנה, ולא היה ברור איך להתנהג.

בשנת תש"ם כל זה בא על מקומו כארי שלום. התבניות הישנות חזרו וניצחו. העולם שוב שנא את היהודים ואת מדינתם. הכל היה שוב בטוח ומסודר כראוי.

אם אליסאדאת עצמו הוא שונה, הרי הוא יוצא-דופן, לא-ערבי, ומחר יפול. אבל אולי אינו כזה כלל. אולי הוא, בעצם, רק מרמה את היהודים. אולי הוא המן הרשע בתחפושית. אולי הוא זומם להשמדים עליידי הרדמתם. אולי כל כוונתו היא לגזול מן היהודים את חצי-האי סיני, על מרחביו האיטראטגיים, הנפט שלו והתנחלויותיו. אולי הוא האוייב האמיתי, והמטוכן ביותר. כפי שאומרת גאולה כהן בכל הזדמנות.

ואם תרצו...

אודה כהן לא הפכה במיקרה אשת-השנה תש"ם. אם אפשר, היא יותר בגינות מאשר בגין עצמו.

עודמה הנפשו מורכב בזו מן התבניות הישנות המוצקות. היא יהודיה "שלמה" וי-עודמה הרוחני הוא "שם", מפני שהוא חופף בדיוק את כל התבניות הישנות האלה.

מעולם לא השמיעה מילה אחת בכל נאומיה וכתביה, הכרותיה ואף שיחות-החולין שלה. שחרגה אף בצורה הקלה ביותר מן התבניות. כל נאומיה אינם, למעשה, אלא מהירות של הסיסמות המקובלות והישנות, המובעות בלחש של דיבריי-נבואה.

הסכנה הטמונה בתהליך זה היא נוראה. התבניות הישנות שבו והשתלטו באופן מוחלט על התודעה הלאומית. אך המציאות לא תורה למה שהיתה.

נוצרה תהום נוראה בין המציאות ואתגריה, ובין התבניות הנפשות השולטות בציבור, שעדיין להשיב על האתגרים.

כאשר זה קורה לאדסי-יהי, מביא הדבר למחלת-רוח או למחלה פסיכוסומטית. הוא חדל מלתפקד.

תפקיד חשוב בהגשמת הסכמי קמפ-דייוויד, הסלמת המיל-חמה בפלסטינים בלבנון — כל אלה הן פעולות המובנות רק כאשר קיים רצון עז, אם כי בלתי-מודע, לשבור את הכלים החדשים של השלום.

בעיני כל המשקיפים מן החוף, וכניהם ידידיה המושבעים ביותר של ישראל, היו אלה מעשי-שיגעון, אולם יש שיטה בשיגעון הזה.

כולם יחד יצרו מצב מוכר, שהתבניות הנפשיות הן מקובלות של העם היהודי מתאימות לו. מדינת-ישראל כאילו שרפה את המפה החדשה, שהתאימה למציאות החדשה, וחזרה אל המפה הקודמת.

מאזכרים לאומי

ש הסבורים כי זוהי תופעה של מאזכרים לאומי. גרוע מזה: שזהו יצר עמוק של הרס-עצמי, שכבר הביא שלוש פעמים בעבר להרס הקהילה הישראלית היהודית בארץ-ישראל.

יתכן שיש מן האמת בהגדרות אלה. המאזכרים מפיק הנאה אמיתית ממכות ומבעיטות, המכאיבות לכל אדם אחר. הרומאנים המיניים של הסופר ליאופולד פון-זאכר-

מאוזר, שהעניק את שמו לתופעה, מפארים הנאה זו. כמאזכרים הלאומי, הטמוני בתבניות היהודי-היות, יש קורטוב של הנאה נסתרת, אך אמרי-תית. היא היתה מעין פיצוי ליהודי הקטן.

אומה שכל העולם הוא נגדה, לא מהיום אלא כימעט מאז בריאת העולם, מוכרחה להיות אומה מיוחדת מאוד, בעלת ערך מיוחד, המעוררת קנאה אצל זולתה.

עם שהכל זוממים להשמידו, ככל עת, והוא נשאר בחיים ומשגשג — מוכרח להיות עם חזק מאוד, הראוי לכל ההערצה העצמית שהוא מסוגל להעניק לעצמו.

אם כל הגויים הם מרושעים, ציניים, שטופים בזימה, אנטי-שמיים, חסרי מצפון ומוסר, נובע מכך שהעם היהודי הוא העם היחידי המגלם את התכונות ההפוכות, היפות והחיוביות.

לכל עם יש צורך בהרגשת-גדלות, ויוצר לעצמו תבניות נפשיות שיוכיחו את ייחודו ועליונותו. רוב העמים מתפשטים את ההוכחות לעליונותם בתחושה של כוח, של ניצחון ושל כיבוש. היהודים בפזורה חיפשו אותה בדרך ההפוכה, בהרגשת-העליונות של הקורבן הנרדף.